

omnium precibus, & lacrymis, sentire potuisti: sed quia non est astantibus omnibus necesse dicere, à me certè dici volunt: cui necesse est quodam modo, & quod volunt, & quod M. Marcello à te huic ordini populoque Rom. & Reipubl. reddito, præcipuè id à me fieri debere intelligo. Nam latari omnes, non ut de unius
 35. solùm, sed ut de communi omnium salute, sentio. † Quod autem summa benevolentia est, quæ mea erga illum omnibus semper nota fuit, ut vix C. Marcello, optimo & amantissimo fratri, præter eum quidem, cederem nemini: cum ista sollicitudine, curâ, labore, tam diu præstiterim, quamdiu est de illius salute dubitatum: certè hoc tempore magnis curis, molestiis, doloribus liberatus præstare debeo. Itaque, C. Caesar, sic tibi gratias ago, ut, omnibus me rebus à te non conservato solùm, sed etiam ornato, tamen ad tua innumerabilia in me unum merita, quod fieri jam posse non arbitrabar, maximus hoc tuo factò cumulus accesserit.

ORATIO. IN L. CATILINAM

Habita Anno V. C. 690., coram senatu, in Æde Jovis statoris, Cicerone & Antonio Coss., ipso Catilina præsentè.

ARGUMENTUM.

Catilinam Luxuria primùm, tum hinc conflata egestas rei familiaris, simul occasio, quòd in extre-
 mis

mis finibus mundi arma Romana peregrinabantur, in nefaria consilia Urbis & patriæ suæ opprimendæ compulere. Cethegum, Lentulum, pluresque è senatu immanissimi sceleris satellites habuit. Conjuratorem industriam suam Cicero patefecit, habitoque senatu, in præsentem reum peroravit.

QUÆSTIO. STYLUS.

QUÆSTIO Orationis est in genere deliberativo, utrum Catilina ex urbe dimittendus, an interficiendus sit. Cicero priorem partem amplectitur.

STYLUS Est vehemens & copiosus, Oratio omni ex parte perquam illustris.

EXORDIUM.

Exorditur Cicero ex abrupto, à Catilinæ persona & audacia. Amplificat ejus culpam, & allatis plurium exemplis, qui ob minora in reip. delicta occisi sunt, terret Catilinam, eique severitatem intentat. Lenitatem tamen tantisper mavult ad majus reip. bonum, & callidè seipsum quasi inertie aecusat, ut à se crudelitatis invidiam amoveat N. 1.2.3.4.

PROPOSITIO.

Catilina nondum interfici debet, sed ex urbe ad Castra Manlii vel in exilium discedere. N. 5.

CONFIRMATIO.

Tribus Argumentis ad probandam propositionem utitur Cicero.

PRIMUM ARGUMENTUM. Patet urbi tota

conju

conjuratio Catilinæ, quem & ob pessimam vitam omnes boni oderunt, ergo illi ex urbe cedendum est.

Primam partem antecedentis probat Cicero à N. 6. Indicando, quo die, quâ nocte, in cujus domo, quorum cædes, quæ incendia cogitarit Catilina.

Secundam partem ostendit à N. 13. primùm allegando vitam ejus privatam turpissimè actam. Deinde N. 15. Vitam ejus publicam, manifestâ conjuratione in patriam, & crebris in Ciceronem insidiis sceleratam accusat. Addit à N. 16. commune odium bonorum, senatûs ac totius patriæ, quam loquentem inducit, ac tandem N. 20. Concludit hortaturque Catilinam, ut urbe exeat vel in exilium, vel ad castra Manlii.

SECUNDUM ARGUMENTUM. ipsi Catilinæ optandum ac jucundum erit, egredi urbe, ad castra Manlii, ergo egrediatur. Antecedens probatur N. 24. & seq. quia in Castris Manlii Exspectatur Catilina, ibiq; omnes inveniet scelerib⁹ sibi similes.

TERTIUM ARGUMENTUM. Utile est reip. Jam non interfici Catilinam, igitur ex urbe dimitendus, non occidendus. Antecedens probatur hoc Enthymemate N. 27. Interfecto Catilinâ, remanebit in urbe, tota conjuratorum manus: non interfecto, hæc discedet ex urbe, igitur utile est reip. jam non interfici Catilinam.

PER ORATIO:

Constat 3plici Apostropha: 1. ad Patres conscriptos, quibus Cicero omne studium pollicetur. 2. Ad Catilinam, ut exeat. 3. ad Deos immortales, ut patriam tueantur.

Quousque

Quoniam tandem abutere, Catilina, patientiam
 nostram? quamdiu nos etiam furor iste tuus elu-
 det? quem ad finem sese effrenata jactabit audacia?
 nihilne te nocturnum presidium Palatii, nihil urbis
 vigiliae, nihil timor Populi, nihil consensus honorum
 omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus
 locus, nihil horum ora, vultuque movet? patere
 tua consilia non sentis? constrictam jam omnium ho-
 rum conscientiam teneri conjurationem tuam non vi-
 des? quid proximam, quid superiore nocte egeris, u-
 bi fueris, quos convocaveris, quid consilii ceperis,
 quem nostrum ignorare arbitraris? † o tempora, o
 mores! Senatus haec intelligit: Consul videt: hic ta-
 men vivit, vivit? imo vero etiam in Senatum venit:
 sit publici consilii particeps: notat, & designat oculus
 ad cedentem unumquemque nostrum, * nos autem viri
 fortes satisfacere Reipubl. videmur, sistimus furorem
 ac tela vitemus. Ad mortem te, Catilina, duci, jussu
 Consulis jam pridem oportebat: in te conferri pestem
 istam, quam tu in nos omnes jam diu machinaris. † 2.
 An vero vir amplissimus P. Scipio, Pontifex maxi-
 mus, Ti. Gracchum mediocriter labefactantem statum
 Reip. privatus interfecit: Catilinam vero orbem terre
 eade atque incendiis vastare cupientem, nos Consules
 perferemus? nam illa nimis antiqua praetero, quod
 Qu. Servilius Hala Sp. Melium, novis rebus studen-
 tem, manu sua interfecit: fuit, fuit ista quondam in
 hac Rep. virtus, ut viri fortes acrioribus suppliciis
 civem perniciosum, quam acerbissimum hostem coer-
 cerent: habemus enim S. C. in te, Catilina, veho-
 mens & grave: non deest Reip. consilium, neque au-
 ditoriae hujus ordinis: nos, nos, dico aperte, Consules

4. *desumus. † decrevit quondam Senatus, ut L. Opimius Consul videret, ne quid resp. detrimenti caperet: nox nulla intercessit: interfectus est propter quosdam seditionum suspiciones C. Gracchus, clarissimo patre natus, avis, majoribus: occisus cum liberis M. Fulvius consularis. Simili S. C. Mario, & L. Valerio Coss. permessa est resp. Num unum diem postea L. Saturninus tribunum pl. & C. Servilium Praetorem poenare memorata est? at vero nos vicesimus jam diem patimur hebescere aciem horum auctoritatis. Habemus enim ejusmodi S. C. verum inclusum in tabulis, tanquam gladium in vagina reconditum, quo ex S. C. confestim interfectum te esse Catilina convenit: vivis, & vivis, non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam? * cupio, P. C. me esse clementem, cupio in tantis Reipubl. periculis non dissolutum videri:*
5. *sed jam me ipsum inertie, nequitiaeque condemno. † Castra sunt in Italia contra Reipubl. in Etruria faucibus collocata. crescit in dies singulos hostium numerus: eorum autem Imperatorem castrorum, Duceumque hostium intra moenia, atque adeo in Senatu videtis: intestinam aliquam quotidie perniciem Reip. molientem, si te jam, Catilina, comprehendis, si interfici jussero: credo, erit verendam mihi, ne non hoc potius omnes boni serius a me, quam quisquam crudelius, factum esse dicat. * Verum ego hoc, quod jam pridem factum esse oportuit, certa de causa nondum adducor, ut faciam: tum denique interficiam te, cum jam non notam improbus, tam perditus, tam tui similis inveniri poterit, quid non jure factum esse fateantur,*
6. *tur, † quamdiu quisquam erit, qui te defendere audeat, vives, & vives ita, ut nunc vivis, multis meis*

Et firmissimis praesidiis obsessus, ne commovere te contra Rempublicam possis: multorum etiam oculi, et aures, non sentientem, sicut adhuc fecerunt, specularuntur atque custodient. Etenim quid est, Catilina, quod iam amplius exspectes, si neque nox tenebris obscurare coetus nefarios, nec privata domus parietibus continere vocem conjurationis tuae potest? si illustrantur, si erumpunt omnia: muta iam ista mentem, nesci crede: obliviscere cadis, atque incendiarius: teneris undique: luce sunt clariora nobis tua consilia omnia: quae etiam tecum, licet, recognoscas. † Meministine, 7. me ante diem 12. Kalend. Novembr. dicere in Senatu, certo die fore in armis, qui dies futurus esset ante diem 8. Kalend. Novembr. C. Manlium audacia satellitem atque adhaerentem tuae? num me fefellit, Catilina, non modo res tanta, tam atrox, tam incredibilis, verum, id, quod multo magis est admirandum, dies: dixi ego idem in Senatu, eodem te optimatum contulisse in ante diem 5. Kalend. Novembr. tum cum multi Principes civitatis Roma non tam sui conservandi, quam tuorum consiliorum reprimendorum causa profugerunt. Num insidiari potes, te illo ipso die meis praesidiis, nec a diligentia circumclusis, commovere te contra Rempublicam non potuisse? cum tu, discessu ceterorum, nostram tamen, qui remansissemus, eade contentum te esse dicbas? quid, cum te Praeneste Kalend. ipsis Novembr. occupaturum nocturno impetu esse consideres? sensitne illam Coloniam meo jussu, meis praesidiis, custodiis, vigiliis esse munitam? 8. nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non modo audiam, sed etiam videam, planeque sentiam.

* Recognosce tandem tecum noctem illam superio-

rem: jasta intelliges multò me vigilare acrius ad salutem, quam te ad perniciem Reip. Dico te priore nocte venisse inter falcarios (non agam obscure) in Ad. Lecca domum, convenisse eòdem complure sejusdem amentia scelerisque socios: nam negare audes? quid taces? convincam, si negas: video enim esse hic in

9. Senatu quosdam, qui tecum unà fuere. † O Dii immortales, ubinam gentium sumus? quam Rempubl. habemus? in qua urbe vivimus? hic, hic sunt nostro in numero, P. C. in hoc orbis terra sanctissimo gravissimoque consilio, qui de meo nostrumque omnium interitu, quide hujus urbis, atque adeò orbis terrarum exitio cogitent. Hosce ego video Consul. S de Rep. sententiam rogo, S, quos ferro trucidari oportebat, eos nondum voce vulnere. Fuisti igitur apud Leccam eà nocte, Catilina: distribuisti partes Italia: statuisti, quò quemque proficisci placeret: delegisti, quos Roma relinqueres, quos tecum educeres: descripsisti urbis partes ad incendia: confirmasti, tempus jam esse exiturum: dixisti paululum tibi esse etiam tui mora, quòd ego viverem: reperti sunt duo equites Romani, quite istà curà liberarent, S sese illà ipsà nocte paulò ante lucem me in meo lectulo interfectoros pollicerentur. † Hac ego omnia, vix dum etiam cæta vestro dimisso, comperi: domum meam majoribus presidiiis munivi atque firmavi: exclusi eos, quos tu manè ad me salutatum miserat, cum illi ipsi venissent, quos ego jam multis viris ad me venturos id temporis esse prædixeram. * quæ cum ita sint, Catilina, perge quò cœpisti, egredere aliquando ex urbe: patent porta, proficiscere. Nimirum diu te Imperatorem illa tua Manliana castra desiderant: educ tecum

eum etiam omnes tuos: sin minus, quamplurimos:
 parga urbem, magno me metu liberabis, dummodo
 inter me atque te murus intersit, nobiscum versari
 jam diutius non potes: non feram, non patiar, non
 sinam. † Magna diis immortalibus habenda gratia 11.
 est, atque huic ipsi Jovi Seatori, antiquissimo custodi
 hujus urbis, quod hanc tam tetram, tam horribilem,
 tamque infestam Reip. pestem toties jam effugimus:
 non est sepius in uno homine salus summa periclitanda
 Reip. quamdiu mihi consuli designato Catilina infidi-
 atus es, non publico me presidio, sed privata diligentia
 defendi: cum proximis comitiis consularibus, me con-
 sulem in campo, & competitores tuos interficere vo-
 luisti, compressi tuos nefarios conatus amicorum pra-
 sidio & copiis, nullo tumultu publice concitato: deni-
 que quotiescumque me petisti, per me tibi obstiti:
 quanquam videbam perniciem meam cum magna
 calamitate Reip. esse conjunctam. † Nunc jam aperte 12.
 Reip. universam petis, templa Deorum immorta-
 lium, tecta urbis, vitam omnium civium, Italiam
 denique totam ad exitium & vastitatem vocas, qua-
 re, quoniam id quod primum, atque hujus imperii,
 disciplinaeque majorum proprium est facere non audeo,
 faciam id, quod est ad severitatem lenius, ad commu-
 nem salutem utilius; nam si te interfici iussero, resi-
 debit in Rep. reliqua conjuratorum manus: sin tu
 (quod te jam dudum hortor) exieris, exhaurietur
 ex urbe tuorum comitum magna & perniciose sentina
 Reipublica. † Quid est, Catilina? nunc dubitas id 13.
 me imperante facere, quod jam tua sponte faciebas?
 exire ex urbe Consul hostem jubet: interrogas me,
 num in exilium? non jubeo: sed si me consulis, suadeo:

- * quid enim, Catilina, est, quod te jam in hac urbe delectare possit? in qua nemo est extra istam conjurationem perditorum hominum, qui te non metuat: nemo, qui te non oderit: quae nota domestica turpitudinis non iniusta vita tuae est? quod privatarum rerum dedecus non haeret infamiae? quae libido ab oculis, quod facinus à manibus unquam tuis, quod flagitium à toto corpore absuit? cui tu adolescentulo, quem corruptelarum illecebris irretisses, non aut ad audaciam
14. ferrum, aut ad libidinem facem praelulisti? † quid verò nuper? cum morte superioris uxoris novis nuptiis domum vacuum fecisses, nonne etiam alio incredibile scelere hoc scelus curulasti? quod ego praetermitto, & facile patior sileri, ne in hac civitate tanti facinoris immanitas aut extitisse, aut non vindicata esse videatur. Praetermitto rixas fortunarum tuarum, quas omnes impendere tibi proximis Idibus senties: ad illa venio, quae non ad privatam ignominiam vitiorum tuorum, non ad domesticam tuam difficultatem ac turpitudinem, sed ad summam Reipubl. atque ad omnium nostram vitam salutemque pertinent. †
15. Potestne tibi hujus vita lux, Catilina, aut hujus caeli spiritus esse jucundus, cum scias horum esse neminem, qui nesciat te pridie Kal. Jan. Lepido, & Tullo consulibus stetisse in Comitio cum telo? manum, Consulium & Principum civitatis interficiendorum causa, paravisse? sceleri ac furori tuo non mentem aliquam aut timorem tuum, sed fortunam Reipubl. obstitisse? ac jam illa omitto: neque enim sunt aut obscura, aut non multò postea commissa: quoties tu me designatum, quoties me Consulem interficere voluisti? quot ego rixas petitiones ita coniectas, ut vitari posse non viderentur,

rentur, parvâ quadam declinatione, & ut ajunt corpore effugi? nihil agis, nihil assequeris, nihil moliris, quod mihi latere valeat in tempore: neque tamen corari ac velle desistis. † quoties tibi jam, quoties jam extorta est sica ista de manibus? quoties verò excidit casu aliquo, & elapsa est? tamen eâ carere diutius non potes: quæ quidem quibus abs te initiata sacris ac devota sit, nescio, quòd eam necesse putas Consulibus in corpore defigere. * Nunc verò, quæ tua est ista vita? sic enim jam tecum loquar, non ut odio permotus esse videar, quo debeo, sed ut misericordiâ, quæ tibi nulla debetur, venisti paulò antè in Senatam: quis te ex hac tanta frequentia, tot ex tuis amicis ac necessariis salutavit? si hoc post hominum memoriâ condirigit nemini, vocis expectas contumeliam, cum sis gravissimo judicio taciturnitatis oppressus? quid, quòd adventu tuo ista subsellia vacua facta sunt? quid, quòd omnes consulares, qui tibi per sepe ad cædera constituti fuerant, simul atque assedisti, partem istam subselliorum nudam atque inanem reliquerunt? † quo tandem animo hoc tibi ferendum putas? servi, me hercule, mei, si me isto pacto metuerent, ut te metuunt omnes cives tui, domum meam relinquendam putarem: tu tibi urbem non arbitraris? & si me meis civibus injuriâ suspectum tam graviter atque offensum viderem, carere me aspectu civium, quàm infestis oculis omnium conspici malle: hoc tu cum conscientia scelerum tuorum agnoscas odium omnium justum, & jam diu tibi debitum, dubitas, quarum mentes sensusque vulneras, eorum aspectum præsentiamque vitare? si te parentes timerent, atque odissent tui, neque eos ullâ ratione placare posses; ut opinor, ab eorum

16.

17.

oculis aliquò concederes : nunc te patria, qua communis est omnium nostrum parens, odit ac metuit, & jam diu te nihil judicat, nisi de parricidio suo cogitare; hujus tu neque auctoritatem verebere, 18. neque judicium sequere, neque vim pertimesces? † qua tecum, Catilina, sic agit, & quodammodo tacita loquitur. Nullum iam tot annos facinus extitit, nisi per te, nullum flagitium sine te: tibi uni multorum civium neces, tibi vexatio direptioneque sociorum impunita fuit ac libera: tu non solum ad negligendas leges & questiones, verum etiam ad evertendas perfringendasque valuisti: superiora illa quanquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tali: nunc vero, me totam esse in metu propter te unum: quidquid inciperit, Catilinam timeri, nullum videri contra me consilium inire posse, quod à tuo scelere abhorreat, non est ferendum. Quamobrem discede, atque hunc mihi timorem eripe; si verus est, ne opprimar; 19. si falsus, ut tandem aliquando timere desinam. † Hac si tecum, ut dixi, patria loquatur, nonne imperare debeat, etiamsi vim adhibere non possit? * quid, quid, tu te ipse in custodiam dedisti? quid, quod vitando suspicionis causa apud M. Lepidum te habitare velle dixisti? à quo non receptus, etiam ad me venire ausus es, atque ut domi meæ te asservarem, rogasti, cum à me quoque id responsum tulisses, me nullo modo posse iisdem parietibus tuto esse tecum, qui magno in periculo essem, quòd iisdem mœnibus contineremur: ad Q. Metellum Prætorem venisti: à quo repudiatus, ad sodalem tuum, virum optimum, M. Marcellum demigrasti: quem tu videlicet & ad custodiendum te, diligentissimum, & ad suspicandum, sagacissimum,

num, & ad vindicandum fortissimum fore putasti :
 sed quāto longē videtur à carcere atque à vinculis ab-
 esse debere, qui seipsum jam dignum custodia judica-
 verit? † Quae cū ita sint, Catilina, dubitas, si hic 20.
 emori equo animo non potes, abire in aliquas terras,
 & vitam istam, multis supplicis iustis debitisque ere-
 ptam, fuge solitudinique mandare? refer, inquis, ad
 Senatum, id enim postulas, & si hic ordo placere de-
 creverit, te ire in exilium, obtemperaturum te esse
 dicis. Non referam id, quod abhorret à meis mori-
 bus: & tamen faciam, ut intelligas, quid hi de te
 sentiant: egredere ex urbe Catilina, libera Rempubl.
 metu: in exilium, si hanc vocem expectas, proficisce-
 re: quid est, Catilina? ecquid attendis, ecquid ani-
 madvertis horum silentium? patiuntur, tacent, quid
 expectas auctoritatem loquentium, quorum volunta-
 tem tacitorum perspicias? † at, si hoc idem huic ado- 21.
 lescenti optimo P. Sextio, si fortissimo viro M. Mar-
 cello dixissem, jam mihi consuli hoc ipso in templo iure
 optimo Senatus vim & manus intulisset: de te an-
 tem, Catilina, cū quiescunt, probant: cū patiun-
 tur, decernunt: cū tacent, clamant, * neque hi so-
 lum, quorum tibi auctoritas est videlicet cara; vita vi-
 lissima, sed etiam illi equites Rom. honestissimi atque
 optimi utri, caeterique fortissimi cives, qui circum-
 stant Senatum, quorum tu & frequentiam videre,
 & studia perspicere, & voces paulò antè exaudire
 potuisti, quorum ego vix abs te jam diu manus ac tela
 contineo, eosdem facile adducam, ut te haec, quae jam
 prudem vastare studes, relinquentem usque ad portas
 prosequantur, † quanquam quid loquor? te ut ulla 22.
 res frangat? tu ut unquam te corrigas? tu ut ullam
 fugam

fugam meditère? tu ullum ut exilium cogites? utinam tibi istam mentem dii immortales darent. Tametsi video, si meâ voce perterritus ire in exilium animum induxeris, quanta tempestas invidia nobis, si minus in presens tempus, recenti memoriâ scelerum tuorum, at in posteritatem impendeat. Sed non est veritanti: dummodo ista tua privata sit calamitas, & à Reip. periculis sejungatur; sed tu ut vitis tuis commoveare: ut legum poenas pertimescas, ut temporibus Reip. concedas, non est postulandum: neque enim, Catilina, is es, ut te aut pudor à turpitudine, aut metus à periculo, aut ratio à furore revocarit,

23. † quamobrem, ut saepe jam dixi, proficiscere, ac si mihi inimico, ut pradicas, tuo constare vis invidiam, rectâ perge in exilium, vix feram sermones hominum, si id feceris: vix molem istius invidia, si in exilium iëris, jussu consulis, sustinebo: sin autem servire mea laudi & glorie mavis, egredere cum importuna sceleratorum manu, confer te ad Ma-
lium, concita perditos cives, secerne te à nobis, sa-
fer patria bellum, exulta impio latrocinio: ut à me non ejectus ad alienos, sed invitatus ad tuos esse vi-

24. dearis, † quanquam quid ego te invitem, à quo jam sciam, esse premissos, qui tibi ad forum Aurelium prestolarentur armati? sciam pactam & constitu-
tam esse cum Manlio diem? à quo etiam Aquilam illam argenteam, quam tibi ac tuis omnibus perni-
ciosam esse confido, & funestam futuram, cui domi tua sacrarium scelerum tuorum constitutum fuit, sciam esse premissam? tu ut illa diutius carere possis, quam venerari ad eadem proficiscens solebas? e cujus altaribus saepe istam dextram impiam ad necem ci-

vium transtulisti? ibis tandem aliquando, quò te jam 25.
 pridem tua ista cupiditas effrenata ac furiosa rapie-
 bat, neque enim tibi hac res affert dolorem, sed quan-
 dam incredibilem voluptatem: ad hanc te amentiam
 natura peperit, voluntas exercuit, fortuna servavit,
 nunquam tu non modo otium, sed ne bellum quidem,
 nisi nefarium concupisti: nactus es ex perditis atque
 ab omni non modo fortuna, verùm etiam spe relictis
 conflata improborum manum, † Hic tu quâ letitiâ 26.
 perfruere? quibus gaudiis exultabis? quanta in vo-
 luptate bacchabere, cum in tanto numero tuorum ne-
 que audies virum bonam quenquam, neque videbis?
 ad hujus vite studium meditati sunt illi, qui ferun-
 tur, labores tui: jacere humi, non modo ad obsiden-
 dum stuprum, verùm etiam ad facinus obeundum:
 vigilare, non solum ad insidiandum somno maritorum,
 verùm etiam bonis occisorum. Habes, ut ostentes illam
 preclaram tuam patientiam famis, frigoris, inopia
 rerum omnium, quibus te brevi tempore confectum
 esse senties. † Tantum profecitum, cum te à Consulatu 27.
 repuli, ut exul potius tentare, quam Consul vexare
 Remp. posses, atque ut id, quod esset à te scelerate
 susceptum, latrocinium potius, quam bellum nomina-
 retur. * Nunc ut à me, P. C. quandam propè justam
 patrie querimoniam detester, ac deprecer, percipite,
 quaeso, diligenter, qua dicam, Et ea penitus animis ve-
 stris mentibusque mandate. Etenim si mecum patria,
 quae mihi vitâ meâ multò est carior: si cuncta Italia,
 si omnis Resp. loquatur: M. Tulli, quid agis? tunc
 eum, quem esse hostem comperisti, quem Ducem belli
 futurum vides, quem expectari Imperatorem in ca-
 stra hostium sentis, auctorem sceleris, Principem con-
 jurationis

- iurationis, evocatores servorum, & civium perditorum, exire patieris, ut abs te non emissus ex urbe. sed immissus in urbem esse videatur? nonne hunc in vincula duci, non ad mortem rapi, non summo supplicio mactari imperabis? † quid tandem impedit te? mosne majorum? at persæpe etiam privati in hac Rep. pernitiosos cives morte multarunt: an leges, quæ de civium Roman. supplicio rogata sunt? at nunquam in hac urbe ii, qui à Republ. defecerunt, civium iura tenuerunt: an invidiam posteritatis times? præclaram verò Populo Rom. refers gratiam, qui te hominem per te cognitum, nullâ commendatione majorum, tam maturè ad summum imperium per omnes honorum gradus extulit; si propter invidiam, aut alicujus periculi metum, salutem civium tuorum negligis. † Sed si quis est invidia metus, non est vehementius severitatis ac fortitudinis invidia, quàm inertia ac nequitia pertimescenda? an, cum bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, tecta ardebunt, tum te non existimas invidia incendio conflaturum? His ego sanctissimis Reip. vocibus, & eorum hominum, qui hoc idem sentiunt, mentibus pauca respondebo. Ego, si hoc optimum factu judicarem. P. C. Catilinam morte multari, unius usuram hora, gladiatori ad vivendum non dedissem: etenim si summi viri, & clarissimi cives Saturnini, & Gracchorum, Flacci, superiorum complurium sanguine non modò se non contaminarunt, sed etiam honestarunt, verendum certè mihi non erat, ne quid, hoc paricida civium interfecto, invidia mihi in posteritatem redundaret: quod si ea maxime impenderet, tamen hoc animo semper fui, ut invidiam virtute partans, gloriam, non invidiam putarem.

† Quan

† Quamquam nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea, 30.
 qua imminent, non videant, aut ea, quae vident, dissi-
 mulent: qui spem Catilinae molibus sententiis alue-
 runt, conjurationeque nascentem non credendo
 corroboraverunt: quorum auctoritatem secuti multi
 non solum improbi, verum etiam imperiti, si in hunc
 animadvertissem, crudeliter & regie factum esse dice-
 rent, nunc intelligo, si iste, quò intendit, in Manliana
 castra pervenerit, neminem tam stultum fore, qui non
 videat conjurationem esse factam, neminem tam im-
 probum, qui non fateatur. Hoc autem uno interfecto,
 intelligo hanc Reipubl. pestem paulisper reprimi, non in
 perpetuum comprimì posse. Quod si ejecerit, secumque
 suos eduxerit. & eodem ceteros undique collectos nau-
 fragos aggregaverit: extinguetur atque delebitur
 non modo hac tam adulta reip. pestis, verum etiam
 stirps ac semen malorum omnium. † Etenim diu jam, 31.
 P. C. in his periculis conjurationis, insidiiisque versa-
 mur: sed nescio quo pacto omnium scelerum, ac veto-
 ris furoris, & audacia maturitas in nostri consulatus
 tempus erupit. Quod si ex tanto latrocinio iste unus
 tolletur, videbimur fortasse ad breve quoddam tem-
 pus curâ & metum esse relevati: periculum autem re-
 sidebit, & erit inclusum penitus in venis, atque in vi-
 sceribus Republica. * Ut saepe homines agri, morbo
 gravi, cum aestu febrique jactantur, si aquam gelidam
 biberint, primò relevati videntur, deinde multò gra-
 vius vehementiusque afficiuntur: sic hic morbus, qui
 est in Republica, relevatus istius poenâ, vehementius,
 vivis reliquis, ingravescet. † Quare, P. C. secedant 32.
 improbi, secernant se à bonis, unam in locum congre-
 gentur: nullo denique, id quod saepe jam dixi, secer-
 nantur

nantur à nobis, desinant insidiari domi sua consuli, circumstare tribunal Prætoris urbani, obsidere cum gladiis curiam, malleolos & faces ad incendendam urbem comparare: sit denique inscriptum in fronte uniuscujusque civis, quid de Republica sentiat. * Polliceor hoc vobis, P. C. tantam in nobis Consulibus fore diligentiam, tantam in vobis auctoritatem, tantam in equitibus Rom. virtutem, tantam in omnibus bonis consensionem, ut Catilinae profectio, omnia patefacta, illustrata, oppressa, vindicata esse videatis. † Hisce omnibus, Catilina, cum summa Reipubl. salute, & cum tua peste ac pernicie, cumque eorum exitio, qui setecum omni scelere, parricidioque junxerunt, proficiscere ad impium bellum ac nefarium. * Tum tu Jupiter, qui iisdem, quibus hæc urbs, auspiciis à Romulo es constitutus, quem Statorem hujus urbis atque imperii verò nominamus, hunc, & hujus socios a tuis aris, cæterisque templis, à tectis urbis ac mœnibus, à vita fortunisque civium omnium arcebis: & omnes inimicos honorum, hostes patriæ, latrones Italia, scelerum fœdere inter se ac nefariâ societate conjunctos, aternis suppliciis vivos mortuosque mactabis.

